

Ümit Kurt: Balkan Savaşları, Türk milliyetçiliği ve İttihatçılık

Posted on 26/03/2020

1911-12 Balkan Savaşları'nda yaşanan yenilginin, Türk milliyetçiliğindeki Ermeni ve Hıristiyan nefretinin nedeni olduğu görüşü her daim öne sürülür. Resmi tarihi savunmaya çalışan tarihçilerin ağzından bu söylem sakız gibi çiğnenmiştir.

Bizim milliyetçi mukaddesatçı düşüncede Balkan Savaşları çok sık kullanılan bir araç olagelmıştır. İttihatçılar da bu söylemi sıklıkla dolaşıma sokmuştur. Bunun izdüşümünü Anadolu Hıristiyanlığına ve Ermenilere yönelik imha siyasetlerinde de görmek mümkündür.

Ancak, Balkan Savaşları'ndan önce de Türk milliyetçiliğinin en önemli metinlerinde Hıristiyan nefreti açıkça görülür. Yani daha önce de bu nefret vardır. Elbette Balkan Savaşları'ndan sonra şiddeti daha da artmıştır ama savaş bu nefretin başlangıcı ya da bahanesi değildir. Bu, milliyetçi mukaddesatçı tarih söyleminin ürettiği bir efsanedir.

Bugünden bakıldığında Balkan Savaşları'nın tarihsel anlamı önemlidir. Balkan Savaşları aslında Osmanlı'nın kozmopolit yapısını yıkmıştır. Balkanlar'ın kaybı, vatanın en aslı unsurunun kaybedilmesi anlamına geliyordu. Bu elbette büyük bir travmadır.

Her yeni kayıpla birlikte İttihatçıların Hıristiyan nefreti ve buna bağlı imha siyaseti daha da radikalleşmiştir. Yani belli bir politika, her defasında yeni kayıpla daha da sertleşmiş ve sonuçta da 1915'e ve daha sonrasına gelinmiştir. Tabii bu süreçte bir ideolojik katalizör olarak Türk milliyetçiliği etkin rol oynamıştır.

İttihat ve Terakki hükümetinin ve özellikle Balkan Savaşları sonrası, İmparatorluğun

Avrupa'daki topraklarından sürülen "öfkeli" Müslüman nüfusun Hıristiyanlık karşıtı nefretinin ve öfkесinin, 1915 Ermeni Soykırımı kararının alınmasında merkezi bir rol oynadığı iddia edilir.

Pek tabi bahsi geçen "öfkeli", ve "intikam hırsıyla dolu" Müslüman nüfusun Hıristiyanlara dönük grotesk nefreti ve bu nefretin "boşalma" ve "kendini rahatlatma" hedefi olarak kendine Ermenileri seçmesi tesadüf değildir.

Ancak yine de, Balkan Savaşlarından sonra Müslüman muhacirlerin başına gelen katiyen azımsanmaması ve şiddetle üzerinde durulması gereken felaketler; yerinden, yurdundan edilmişlik ve hezimet duygusu tek başına 1915'i açıklamakta yeterli bir unsur değildir.

Tabii ki, bu nefret bilhassa İttihatçı siyasi elitlerin işlerini kolaylaştırmış ve bu anlamda fail bulmakta zorluk çekmemişlerdir. Fakat, meselenin boyutları daha karmaşıktır. İmha sürecine götüren kararlar zinciri ve silsilesini etkileyen başka faktörler de vardır.

Dolayısıyla, yukarıda, Balkanlardan kitleler halinde sürülen muhacirlerin Hıristiyanlara yönelik duyduğu/biriktirdiği "öfke", "nefret", "ezilmişlik" ve "hınç/intikam" ekseninde açıklamaya çalıştığımız gibi bunlar Ermeni soykırımı gibi toplumsal payandaları olan kitlesel katliamları izah etmekte göz önünde bulundurulması gereken kavramlardır.

Bilhassa ideolojik arka planı besleyen ve siyasi elitlerin sömüreceği geniş bir duygu skalası sağlayan faktörlerdir. Ancak yine de tek başına bu tür toplumsal patlamaları açıklamakta yetersizdir. Yeterlidir dersek gerçekten özcü bir yaklaşıma saplanırız ki bu da bizi tarihsel olarak doğru bir mecrağa götürmez.

Aslında söz konusu ideolojik arka plan İttihatçılıktan ibarettir. Peki, nedir bu İttihatçılık? En kaba ve ham haliyle tanımlamak gerekirse İttihatçılık, İslam'ın Türklüğe göre ikincil unsur olduğu, ama İslam'ın kesinlikte içinde olduğu seküler Türk milliyetçiliğidir.

İttihatçılık, İslam'ın Türklüğe göre tali unsur olduğu bir dünya görüşüdür. Ki bugün Türkiye'de egemen olan dünya görüşü de budur. Bu topraklar maalesef bugüne kadar bundan başka bir dünya görüşünü çıkartamamıştır. Sağ, sol ya da liberal politik akımların hepsinde bu dünya görüşünün ağırlığından nasibini almıştır.

Kaynak: serbestiyet.com